

ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในเขตภาคเหนือ

Factors of Learning Management Affecting Student's Quality of Learning Centers under the Philosophy of Sufficiency Economy in Education in the Northern Region

วิทยา จันทรศิลา¹, จิติมา วรรณศรี²

Vithaya Jansila¹, Jitima Wannasri²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในเขตภาคเหนือ ในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพนักเรียนจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ขั้นตอนที่ 3 ประเมินเชิงยืนยันปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ผลวิจัยพบว่า มี 4 ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร 3) ปัจจัยด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน และ 4) ปัจจัยด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 74 ($R^2 = 0.74$) โดยเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.20 + 0.35X_7 + 0.22X_6 + 0.19X_1 + 0.18X_5$$

$$\hat{Z} = 0.40Z_7 + 0.22Z_6 + 0.20Z_1 + 0.17Z_5$$

ผลการประเมินเชิงยืนยันปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนปรากฏว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการเรียนรู้ คุณภาพนักเรียน ศูนย์การเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

^{1,2} ภาควิชาบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

^{1,2} Department of Educational Administration and Development, Faculty of Education, Naresuan University.

Abstract

The main objective of this research was to study the factors of learning management which affected student's quality of learning centers under the philosophy of sufficiency economy in education in the northern region. The research conducted through 3 steps ; 1) synthesizing the related documents with the factors of learning management related to student quality 2) analyzing the factors of leaning factors of learning management which affected student's quality 3) confirmatory evaluating the factors of learning factors of learning management which affected student's quality. The research results found that the factors of learning factors of learning management which affected student's quality of learning center under the philosophy of sufficiency economy in education composed of 4 factors, 1) factor of community participation, 2) factor of organizational culture, 3) factor of curriculum and instruction, and 4) factor of atmosphere and environment, these factors can predict student's quality 74% ($R^2=74$). The linear regression equation for predicting is as follow ;

$$\hat{Y} = 0.20 + 0.35X_7 + 0.22X_6 + 0.19X_1 + 0.18X_5$$

$$\hat{Z} = 0.40Zx_7 + 0.22Zx_6 + 0.20Zx_1 + 0.17Zx_5$$

The results of confirmatory evaluation factors of learning management affected student's quality were propriety, feasibility and utility which were found to be at the highest level.

Keywords: Learning management, student's quality, learning center, philosophy of sufficiency economy

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาและเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมและเกิดปัญหาดังนี้ 1) ปัญหาความไม่สมดุลด้านการกระจายรายได้ของประชาชน 2) เกิดมลพิษในสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน 3) ความไม่สมดุลของการพัฒนาเมืองและชนบท 4) ปัญหาค่านิยม คุณธรรมและศีลธรรมที่เสื่อมลง (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2553: 30-34) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตหมายถึง มีความพอประมาณ

มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีบนพื้นฐานจิตใจที่มีคุณธรรมและใช้ความรู้อย่างรอบคอบระมัดระวังเพื่อให้ชีวิตสมดุลและพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมหน่วยงานราชการ องค์กรภาคเอกชน ชุมชน สถานศึกษา ประชาชนทั่วไป จึงได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินชีวิต

การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้เกิดผลสำเร็จนั้น กระทรวงศึกษาได้ดำเนินการผลักดันให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกมิติ การพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและครูให้มีความรู้ความเข้าใจและนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการทำงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีอุปนิสัยพอเพียง ซึ่งนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแล้ว การมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้านกายภาพ วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันหรือค่านิยมขององค์กร/ชุมชน และมีแบบอย่างที่ดี (ปรียานุช ธรรมปียา, 2557: 11-12)

ปัจจัยการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งคณะกรรมการบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน (2554: 3) ได้เสนอองค์ประกอบเพื่อเป็นแนวทางการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานนำแนวคิดสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาให้ครอบคลุมและบรรลุผล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารสถานศึกษา 2) ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน และ 3) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งบุคลากรที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญ คือ ครูซึ่งจะต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง จึงจะสามารถถ่ายทอด/ปลูกฝัง/อบรมให้ผู้เรียนเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนเพื่อขยายผลสถานศึกษาพอเพียง ที่เรียกว่า ศูนย์

การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (ศร.) โดยมีภาพความสำเร็จของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ซึ่งพิจารณาจากองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา จัดการศึกษาและดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน 2) ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) นักเรียนมีความรู้ ทักษะ ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) ผู้ปกครอง ชุมชนดำเนินชีวิตและมีการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 6)

ดังนั้น การดำเนินงานขับเคลื่อนให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาและบริหารจัดการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาได้บรรลุผลตามเป้าหมายได้นั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในเขตภาคเหนือ เพื่อเสนอแนวคิด หลักการสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะจากการลงมือปฏิบัติจริง ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีอุปนิสัยพอเพียง มีความรู้ คู่คุณธรรม ประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกัน สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถนำตนเอง มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจโดยยึดหลักคุณธรรมค่านึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง

รวมทั้งเป็นกำลังสำคัญของชาติในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในเขตภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพนักเรียน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน
3. เพื่อประเมินเชิงยืนยันปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สังเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพนักเรียนจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นที่ศึกษาและสังเคราะห์ ได้แก่ ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ และคุณภาพนักเรียน โดยศึกษาและสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในการ

วิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในเขตภาคเหนือ ดำเนินการดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2.1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรจากสถานศึกษาในเขตภาคเหนือที่ผ่านการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในปี พ.ศ.2558-2559 จำนวน 350 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 35 คน หัวหน้าโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจำนวน 35 คน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ จำนวน 280 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรจากสถานศึกษาในเขตภาคเหนือที่ผ่านการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในปี พ.ศ.2558 – 2559 จำนวน 210 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 21 คน หัวหน้าโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาจำนวน 21 คน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ จำนวน 210 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยสถานศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่ม

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา มี 2 ตัว ได้แก่

2.2.1 ตัวแปรพยากรณ์ คือ ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_1) ปัจจัยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (X_2) ปัจจัยผู้บริหารและครู (X_3) ปัจจัยระบบบริหารจัดการ (X_4) ปัจจัยบรรยากาศและสภาพแวดล้อม (X_5) ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร (X_6) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน (X_7)

2.2.2 ตัวแปรเกณฑ์ คือ คุณภาพนักเรียน (Y)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพผู้ตอบ ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยการบริหารจัดการการเรียนรู้ ตอนที่ 3 สอบถามคุณภาพนักเรียน วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) รายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.59-0.95 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 ฉบับ โดยใช้บริการทางไปรษณีย์ ได้รับคืน จำนวน 200 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.24

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดย 1) การหาความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้การสกัดองค์ประกอบแบบ principle components analysis และหมุนแกนแบบตั้งฉากแบบ varimax rotation 3) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้การวิเคราะห์แบบขั้นตอน (stepwise) เพื่อหาสมการพยากรณ์ที่ดีที่สุด

2.6 การวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของปัจจัยการบริหารจัดการการเรียนรู้ หลังจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้ข้อค้นพบคือ ปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดต่อคุณภาพนักเรียน จึงนำข้อค้นพบดังกล่าวมาสร้างแบบสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาที่เป็น

ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดีจำนวน 4 แห่ง นำมาวิเคราะห์แนวทางดำเนินงานของปัจจัยการบริหารจัดการการเรียนรู้โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินเชิงยืนยันปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

การวิจัยขั้นตอนนี้ดำเนินการเพื่อประเมินเชิงยืนยันปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1) กลุ่มผู้ดำเนินการในสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าโครงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ตัวแทนครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง ของสถานศึกษาจำนวน 6 แห่ง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยสถานศึกษาเป็นหน่วยในการสุ่ม

2) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง จากผู้มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์/หรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของปัจจัยการบริหาร

จัดการเรียนรู้ที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน หากคุณภาพแบบประเมินโดยหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) มีค่า 1.00 ทุกข้อ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยประสานงานกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ดำเนินการในสถานศึกษาทั้ง 6 แห่ง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยจัดสนทนากลุ่ม ณ ห้องประชุมคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$) ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ปัจจัยบรรยากาศและสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.61$) รองลงมา คือ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$) และปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ในภาพรวม

รายการ	ระดับของปัจจัย (n = 200)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ปัจจัยด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม	4.61	0.44	มากที่สุด
2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.56	0.44	มากที่สุด
3. ปัจจัยด้านผู้บริหารและครู	4.55	0.44	มากที่สุด
4. ปัจจัยด้านระบบบริหารจัดการ	4.49	0.47	มาก
5. ปัจจัยด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.44	0.45	มาก
6. ปัจจัยด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน	4.41	0.46	มาก
7. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.35	0.53	มาก
รวมเฉลี่ย	4.43	0.40	มาก

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพนักเรียนพบว่า สามารถจัดกลุ่มคุณลักษณะนักเรียนเป็นองค์ประกอบ ได้จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ทักษะการคิดและเรียนรู้

คุณธรรมความพอเพียง สุขภาพกายและใจ จิตสาธารณะ โดยองค์ประกอบทุกตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพนักเรียนได้ร้อยละ 71.53 (ตาราง 2)

ตาราง 2 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน และค่าร้อยละของความแปรปรวนคุณภาพนักเรียน

องค์ประกอบ	จำนวนรายการ (ข้อ)	ค่าไอเกน	ค่าร้อยละของ ความแปรปรวน
1. ทักษะการคิดและเรียนรู้	9	22.68	59.69
2. คุณธรรมความพอเพียง	13	1.92	5.06
3. สุขภาพกายและใจ	7	1.48	3.89
4. จิตสำนึก	9	1.10	2.90
ความแปรปรวนรวม			71.53

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้กับคุณภาพนักเรียน พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับคุณภาพนักเรียนอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}=0.81$) โดยปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนกับคุณภาพนักเรียนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด ($\bar{X}=0.79$) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้กับคุณภาพนักเรียน

	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X	Y
X_1	1.00								
X_2	.80**	1.00							
X_3	.71**	.70**	1.00						
X_4	.80**	.77**	.76**	1.00					
X_5	.65**	.66**	.69**	.71**	1.00				
X_6	.69**	.72**	.77**	.77**	.75**	1.00			
X_7	.70**	.71**	.59**	.71**	.62**	.65**	1.00		
X	.88**	.88**	.87**	.91**	.82**	.88**	.82**	1.00	
Y	.74**	.72**	.67**	.73**	.71**	.74**	.79**	.81**	1.00

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน พบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน และปัจจัยด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.86 มีค่าอำนาจในการพยากรณ์ (R^2) ร้อยละ 74 ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise) ของปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

ปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	β	t	p
1. การมีส่วนร่วมของชุมชน (X_7)	0.35	0.05	0.40	7.41	0.00
2. วัฒนธรรมองค์กร (X_6)	0.22	0.06	0.22	3.60	0.00
3. หลักสูตรและการเรียนการสอน (X_1)	0.19	0.06	0.20	3.44	0.00
4. บรรยากาศและสภาพแวดล้อม (X_5)	0.18	0.06	0.17	3.05	0.00

$R = 0.86$ $R^2 = 0.74$ $SE. = 0.24$ $a = 0.20$

ซึ่งสามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์คุณภาพนักเรียนในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.20 + 0.35X_7 + 0.22X_6 + 0.19X_1 + 0.18X_5$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.40Z_7 + 0.22Z_6 + 0.20Z_1 + 0.17Z_5$$

5. แนวทางดำเนินงานของปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้จากสถานศึกษาที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา พบว่า (1) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชนดำเนินงานโดยใช้การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก การสื่อสาร ความร่วมมือจากผู้ประกอบการ หน่วยงานและองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน (2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร โดย

การมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีเอกภาพ มีเป้าหมายชัดเจน และทำงานในทิศทางเดียวกัน ทำงานโดยยึดหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (3) ปัจจัยด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ใช้การบูรณาการ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องปัญหาของสถานศึกษา/ชุมชน จัดการเรียนการสอนโดยผู้เรียนเป็นสำคัญเชื่อมโยงชีวิตจริง และฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะและเป็นนิสัย (4) ปัจจัยด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม สถานศึกษามีความสะอาด ร่มรื่น ความเป็นกัลยาณมิตรและสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม

6. ผลการประเมินเชิงยืนยันปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน โดยกลุ่มผู้ดำเนินการในสถานศึกษาและกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านหลักสูตร และการเรียนการสอน และปัจจัยด้านบรรยากาศ

และสภาพแวดล้อม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยนำเข้าปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการ ที่มีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นจึงมีการดำเนินการในปัจจัยทั้ง 7 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่เสนอแนวทางพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ “อยู่อย่างพอเพียง” โดยการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ปลูกฝังและหล่อหลอมผู้เรียน รวมทั้งเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 9) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัคร ธนวมงคล (2555: 99-100) ที่ศึกษาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 3 พบว่า บทบาทของผู้บริหารศึกษาในการส่งเสริมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอร่าม

นุชพิทักษ์ (2552: 123-124) ที่ศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาในอำเภอโนนสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 3 แล้วพบว่า ผู้บริหารมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานของสถานศึกษา ในด้านการบริหารจัดการ และด้านพัฒนาบุคลากร ส่วนการปฏิบัติงานของครูนั้นมีการการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติงานของสถานศึกษา ในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. ผลการศึกษารองคประกอบของคุณภาพนักเรียน พบว่า คุณภาพนักเรียนประกอบด้วย องค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดและเรียนรู้ 2) คุณธรรมความพอเพียง 3) สุขภาพกายและใจ และ 4) จิตสาธารณะ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการในหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการช่วยกลมเกลียว ปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและมีคุณลักษณะพอเพียง อันเนื่องมาจากหลักคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ การพิจารณาถึงเหตุผล ความพอประมาณ การสร้างภูมิคุ้มกันโดยใช้ความรู้ และคุณธรรมกำกับในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการได้ลงมือปฏิบัติจริงเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ฝึกแก้ปัญหาและทำงานร่วมกันจนสำเร็จ กิจกรรมที่นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นประจำต่อเนือง ย่อมนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้ ทักษะชีวิตและอุปนิสัยพอเพียงอันเป็นเป้าหมายสุดท้าย ซึ่งองค์ประกอบของคุณภาพนักเรียนดังกล่าวสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และ

คุณลักษณะความพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลาง ตลอดจนสอดคล้องกับหลักปฏิบัติตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง โดยการคำนึงประโยชน์ส่วนรวม มีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและทรัพย์สินของชุมชน คำนึงถึงความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากร (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช ธรรมปิยา, 2557: 26)

3. ปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้งหมด 7 ปัจจัยพบว่าปัจจัยที่เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน และปัจจัยด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จได้นั้น คือ การมีส่วนร่วมและความช่วยเหลือด้านงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ของชุมชน หน่วยงานทั้งในชุมชนและนอกชุมชน และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรซึ่งเป็นวิถีประเพณีปฏิบัติของผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่ร่วมมือร่วมใจ หุ่่มเท เสียสละเพียรพยายามทำงานมุ่งสู่ความสำเร็จ พัฒนางานที่ทำอย่างต่อเนื่องให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

ส่วนปัจจัยด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน การวางแผน ออกแบบโครงการกิจกรรมฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนาให้นักเรียนได้เรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ แก้ปัญหาและนำสู่ชีวิตจริงขยายสู่ชุมชน และปัจจัยบรรยากาศและสภาพ

แวดล้อม การสร้างบรรยากาศที่ดีในสถานศึกษามีธรรมชาติแวดล้อมย่อมเป็นส่วนสนับสนุนและส่งเสริมที่สำคัญที่ทำให้ครู นักเรียนและชุมชนได้มีแหล่งฝึกปฏิบัติทำให้เกิดเข้าใจ เรียนรู้ และปลูกฝังคุณธรรมและทักษะในการดำรงชีวิตของนักเรียน ส่วนปัจจัยด้านผู้บริหารและครู ปัจจัยด้านระบบการบริหารจัดการ และปัจจัยด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่ถูกคัดออกจากสมการพยากรณ์ อาจเนื่องมาจากปัจจัยทั้ง 3 นี้เป็นปัจจัยต้นทางที่ส่งผลต่อปัจจัยด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ดังนั้นจึงส่งผลทางอ้อมต่อคุณภาพนักเรียน ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนเสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 13)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวปฏิบัติการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาพอเพียงของโรงเรียนบ้านหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ และโรงเรียนเซียงขวัญพิทยาคม จังหวัดร้อยเอ็ด (โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2553: 14-20) ที่สามารถดำเนินการสู่สถานศึกษาพอเพียงโดยมีปัจจัยสำคัญ คือ ความร่วมมือร่วมใจของผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นการส่งเสริมบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นห้องเรียนธรรมชาติให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองทำให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงค่อย ๆ เข้าไปเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติของทั้งครูและนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้ทั้งที่โรงเรียนและขยายผลสู่ชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สามารถบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้สำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เป็นนักประสาน และมีทักษะในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์กับองค์กร หน่วยงาน บุคคล ทั้งในชุมชน และนอกชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือและการระดมทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน

1.2 ปัจจัยหลักสูตรและการเรียนการสอนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อคุณภาพนักเรียน ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา หรือจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับปัญหาผู้เรียน หรือบริบทของชุมชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม ฐานการ

เรียนรู้ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่นำหลักคิดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ฝึกฝนผู้เรียน คณะครู ให้เกิดอุปนิสัยพอเพียง

1.3 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพนักเรียนมีองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่ง คือ ทักษะการคิดและเรียนรู้อันเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนที่เกิดจากการทำกิจกรรมและเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนลงมือปฏิบัติจริง ฝึกแก้ปัญหา ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกการนำหลักคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเรียนรู้และถอดบทเรียนในทุกกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการบริหารหลักสูตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขนาดเล็ก

2.2 ควรศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ควรศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยการบริหารจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์. (2553). *สานเครือข่ายรวมใจขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่กิจกรรมในภาคการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ล้านคำ.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2553). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการเพิ่มสมดุลในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.

- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช ธรรมปิยา. (2557). *ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง... สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณัฐฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). *การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียานุช ธรรมปิยา. (2557). *การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (พ.ศ.2549-2557)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- ธัชกร ธนวมงคล. (2555). *บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.*
- อร่าม นุชพิทักษ์. (2552). *การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาในอำเภอโนนสุวรรณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. บุรีรัมย์.*